

ש 5 ח ב

— כאַטש דער טעם הסמיכות פון פ' ציצית צו די פריערדיקע פרשיות איז נוגע גלייך בתחלת הפרשה, און אזוי אויך די ווערטער „על כנפי בגדיהם" און „פתיל תכלת" שטייען בתחלת הפרשה —

איז פאַרשטאַנדיק, אַז דערמיט איז ער אויסן בעיקר [ניט צו מפרש זיין פשוטו של מקרא גופא, נאָר] צו באַוואַרענען אַן ענין מיוחד (אין פרשה) וואָס פאַדערט ביאָר ע"פ דרך הפשט. און דערפאַר ברענגט ער די אַלע דריי ענינים צוזאַמען — ווייל זיי אַלע קומען צו מבאר זיין די זעלבע נקודה. דאָרף מען פאַרשטיין:

(א) וואָס איז דאָ שווער אין דער פרשה ע"פ דרך הפשט, וואָס בכדי דאָס צו פאַרענטפערן, מוז זיך רש"י באַנוצן מיט די פירושים פון ר' משה הדרשן, ענינים פון „דרוש"?

(ב) וואָס איז די נקודה משותפת וואָס פאַרבינדט די דריי ענינים צווישן זיך — ולכאורה, אין זיין פירוש אויף „על כנפי בגדיהם" און „פתיל תכלת" איז ער מבאר וואָס ער ווערט נרמז דורך כמה פרטים פון מצות ציצית, און אין זיין פירוש „למה נסמכה כו'" רעדט ער וועגן דער מצוה בכללותה

א. אין סיום הסדרה, נאָך דעם ווי רש"י איז מפרש כמה וכמה פסוקים און ווערטער פון פרשת ציצית, ביז צו די לעצטע ווערטער „אני ה' אלקיכם", ברענגט ער עטלעכע ענינים „מיסודו של ר' משה הדרשן":¹ צום ערשטן ברענגט ער „למה נסמכה פ' מקושש לפ' ע"ז: לומר שהמחלל את השבת כעובד ע"ז שאף היא שקולה כנגד כל המצוות", און ער איז מסיים „ואף פ' ציצית לכך נסמכה לאלו לפי שאף היא שקולה כנגד כל המצוות"; דערנאָך איז רש"י מע' תיק „על כנפי בגדיהם" און זאָגט, „כנגד ואשא² אתכם על כנפי נשרים וכו'" (כדלקמן ס"ב); און צום סוף ברענגט ער „פתיל תכלת" און שרייבט, „על שם שכול בכורות וכו'" (כדלקמן ס"ג וד').

פון דעם וואָס רש"י ברענגט די דריי ענינים נאָך זיין פירוש אויף „אני ה' אלקיכם"

(1) בש"ח כאן (בשם נח"י), שרק „למה נסמכה וכו'" העתיק מיסודו של ר"מ הדרשן, אבל ממ"ש רש"י „על כנפי בגדיהם כנגד כו' . . פתיל תכלת כו'" בסוף הפרשה, מוכח שגם זה הוא מיסודו של ר"מ הדרשן, כמ"ש הרא"ם כאן. וכו"ה בחזר קוני כאן. וגם לפי דעת הגח"י שהם דברי רש"י עצמו — מוכרח לומר, שזה בא עכ"פ בהמשך להפירוש למה נסמכה כו'.

(2) וממ"ש רש"י ענין זה בפ' ציצית ולא בפ' מקושש, מוכח שהסמיכות דפי מקושש לפ' ע"ז אינה קשה (בדרך הפשט) ווהי רק הקדמה לואף פ' ציצית כו'.

(3) ראה גם חולין ה, סע"א. אבל ראה לקמן הערה 31.

(4) ראה גם מנחות מג, ב — הובא להלן הערה 9. אבל ראה לקמן ס"ו.

(5) יתרו יט, ד.

(6) ראה רש"י ריש פרשתנו שמפרש „למה נסמכה פרשת מרגלים כו'" לפני ש' מפרש התיבות „שלח לך".

(7) ומכ"ש שכצ"ל לדעת הגח"י דלעיל הערה 1.

(8) שהרי רש"י אינו מפרש (מלבד במקומות ספורים) למה נסמכה כו' (וראה לעיל הערה 2) וטעמי המצות (וראה לעיל ע' 42).

שנאמר¹² במצרים והוצאתי והצלתיו וגאלתי ולקחתי". ולכאורה: "על ארבע כנפות" שטייט דאך אין פ' תצא¹³, ניט אין אונזער סדרה. וואס־זשע איז נוגע דא צו מפרש זיין "על ארבע כנפות"?

ג. דערנאך ברענגט רש"י "פתיל תכלת", און זאגט: "על שם שכול בכורות, תרגום של שכול תכלא ומ' כתם היתה בלילה וכן צבע התכלת דומה לרקיע המשחיר לעת ערב". (און דאן איז ער ממשיך "ושמונה חוטים כו'", כדלקמן ס"ד).

דארף מען פארשטיין:

(א) אין פרש"י זיינען מדויק ניט נאָר די ווערטער פון זיין פירוש גופא, נאָר אויך די ווערטער פון פסוק וואָס ער איז מעתיק פאַר זיין פירוש. און ווי מ'זעט עס קלאַר אין אונזער פרש"י, אָז פריער ביים מפרש זיין די פרשה ע"פ פשט, איז ער מעתיק בלויז דעם וואָרט "תכלת", און אין זיין פירוש פון "יסודו של ר"מ ה' דרשן" שטעלט ער זיך אויף "פתיל תכלת". אָבער לכאורה איז אויך זיין פירוש "ע"ש שכול בכורות כו'" שיין

און איר שייכות און ענליכקייט צו די פרשיות פון מקושש וע"ז?

ב. נוסף להנ"ל, זיינען פאַראַן כמה שוועריקייטן אין יעדערן פון די דריי פירושים גופא (ובפרט אין זיין פירוש אויף "פתיל תכלת" — וואָס איז כולו מוקשה מתחלתו ועד סופו, כדלקמן סעיף ג"ד).

אין זיין פירוש "למה נסמכה כו'" זאָגט רש"י אָז ציצית איז שקולה כנגד כל המצות, און ווי אַ ראי' דערצו שרייבט ער "שנאמר ועשיתם את כל מצותי". ולכאורה: דער פסוק "וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אותם" שטייט דאך פאַר "(למען תזכרו) ועשיתם את כל מצותי" — פאַרוואָס ברענגט רש"י דעם שפּעט־טערדיקן פסוק?

אויך אין זיין צווייטן דיבור "על כנפי בגדיהם" זיינען פאַראַן כמה דיו" קים. און וואָס עס "וואָרפט זיך פאַר די אויגן" איז דאָס, וואָס לאַחרי ווי ער איז מפרש אָז "על¹⁴ כנפי בגדי" הם" איז "כנגד ואשא אתכם על כנפי נשרים", איז ער מוסיף: "על ארבע כנפות ולא בעלת שלש ולא בעלת חמש¹⁵, כנגד ד' לשונות של גאולה

— ובפרט שזה בא בהמשך להולא בעלת שלש" (שבעלת שלש אינה חייבת כלל בציצית) — משמע (שע"פ דרך הפשט¹⁶) בע"ל ה' כנפות אינה חייבת כלל בציצית, כמ"ש הרא"ם כאן. וראה לקמן הערה 34.

(12) וראה ה' ויז.

(13) כב, יב.

(*) להעיר, שאפילו בלימוד בדרך הה' לכה, פירוש הכתוב (תצא כב, יב) הוא, שהחייב "גדילים תעשה לך" הוא רק בבגד ד' כנפות. ומאן דחייב בעלת ה' כנפות הוא רק מצד היריבוי דאשר תכסה בה" (ובחס יח, ב). מנחות מג, ב. שו"ע אדה"ז או"ח ריש ס"י.

(9) בפרט שבמנחות שם: וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' שקולה מצוה זו כנגד כל המצות כולן. וראה גם פרש"י כאן (טו, לט) ד"ה וזכרתם.

(10) הטעם פרש"י מעתיק גם תיבת "על" — יש לומר בפשטות לפי ש"על כנפי בגדיהם" הוא כנגד "על כנפי נשרים", ויומחק ביותר ע"פ מ"ש לקמן הערה 35, ש"על כנפי נשרים" קאי (גם) על "ויסע מלאך האלקים גו'" — ראה פרש"י יתרו יט, ה.

(11) בגו"א כאן (וכ"ה בש"ח כאן) שכונת רש"י ב"הולא בעלת חמש" היא שאין חיוב "לעשות ה' ציצית בה' כנפים", אבל מפשטות לשון רש"י "ולא בעלת חמש"

און וויבאלד אזוי, האט דאך רש"י לכאורה געדארפט מפרש זיין דעם טעם פון "שמונה חוטים" (וואס איז נוגע צו דער מצוה פון ציצית בכלל) — פאר זיין פ' אויף דעם פרט פון "פתיל תכלת". פארוואס איז ער מהפך דעם סדר?

(ב) די אמירת השירה איז דאך געווען בשביעי של פסח¹⁵. היינט וואו געפינט רש"י שמונה ימים פון יצי"מ ביז אמירת השירה?

מפרשים זאגן¹⁶, אז די שמונה ימים הויבן זיך אן פון זמן שחיטת הפסח; ווארום בעת די אידן האבן גע'שחט'ן אלקי מצרים, זיינען זיי שוין ארויס פון רשות מצרים. ס'איז אבער ניט מובן: יצי"מ (בפועל) איז געווען ביום ט"ו — בעצם היום הזה¹⁷; אפילו די נתינת רשות פון פרעה דערויף — קומו צאו מתוך עמי¹⁸ [וואס אויך דאס ווערט אמאל גערופן יצי"מ¹⁹] איז געווען בליל ט"ו. אבער דעם זמן פון שחיטת הפסח — איידער פרעה האט מסכים געווען אויף דער יציאה פון מצרים, קען מען דאך לכאורה ניט אנרופן "משיצאו ממצרים"²⁰?

בלויז צום ווארט "תכלת" — ניט צום ווארט "פתיל"?

(ב) אמת טאקע אז מכת בכורות איז געווען בלילה ווען דער רקיע זעט אויס ווי תכלת — אבער וואס איז די שייכות צווישן רקיע מיט מכת בכורות, און אויף אזוי פיל ביז מ'זאל זאגן, אז צוליב דעם וואס צבע ה' תכלת איז דומה לרקיע ווי ער איז אין דער צייט פון מכת בכורות, דער-פאר איז דער "פתיל תכלת" מרמז אויף מכת בכורות?

(ג) דערפון וואס דער רקיע איז "משחיר לעת ערב", ד.ה. אז דאן איז זיין בלויקייט טונקעלער ווי בייטאג, איז דאך מובן, אז בלילה איז ער נאכמער "משחיר". היינט ווי קען מען זאגן, אז דער תכלת פון ציצית — וואס זיין צבע איז דומה לרקיע ווי ער איז "לעת ערב" — זאל גאר ווייזן אויף מכת בכורות וואס "מכתם היתה ב(חצות ה)לילה"?

ד. דערנאך איז רש"י ממשיך (אין זעלבן דיבור): "ושמונה חוטים שבה כנגד שמונה ימים ששהו ישראל מש-יצאו ממצרים עד שאמרו שירה על הים". איז ניט מובן:

(א) "ועשו להם ציצית גו'" און "ונתנו גו' פתיל תכלת", זיינען צוויי באזונדערע ציווים²¹. און דער מספר "שמונה חוטים" איז פארבונדן [ניט מיט דעם פרט פון "פתיל תכלת", נאר] מיט דער מצוה פון ציצית. און ווי דער בן חמש למקרא זעט, אז אויך בזמננו איז מען מקיים מצות ציצית און מיט "שמונה חוטים" — הגם אז קיין תכלת האבן מיר ניט.

(14) ראה גם מנחות לח, א. וראה אוה"ח כאן ד"ה לדורות: עוד ירצה כו'.

(15) רש"י בשלח יד, ה.

(16) גו"א כאן.

(17) בא יב, מא, נא.

(18) שם, לא.

(19) ראה טו, א. וראה גם ברכות ט, סע"א ופרש"י שם.

(20) בבכ"י כאן (טו, לח) — ד"ה וה טעם שהוכיח וראה גם ש"ח כאן, שהחשבון ד"שמונה ימים" הוא לפי שבקרבנות הלילה הולך אחר היום, וכונת רש"י ב"משיצאו ממצרים" היא לליל ט"ו [שהרי אמירת השירה היתה בשחרית שש"פ (רש"י בשלח שם)], שאז "נתן להם פרעה רשות לצאת". אבל: מה שהלילה הולך אחר היום הוא רק בקרבנות, ומכיון ש"משיצאו ממצרים"

פריער זאָגט רש"י אויף דעם צוויי פירושים: (א) "ע"מ כן פדיתי אתכם שתקבלו עליכם גזרותי"²⁵. (ב) "אני הוא שהבחנתי במצרים בין טיפה של בכור לשאינה של בכור, אני הוא עתיד להבחין וליפרע מן התולה קלא אילן בבגדו ואומר תכלת היא"²⁶.

פארוואס דאָרף רש"י אַנקומען צו צוויי פירושים — איז עס מובן ב־ פשטות:

לויטן ערשטן פ' איז שווער: "ע"מ כן פדיתי אתכם שתקבלו עליכם גזרותי" איז פאַרבונדן מיט אַלע גזרות (מצות) — פארוואס שטייט עפעס אני ה' א גו' ערשט ובדוקא ביי מצות ציצית?²⁷ אמת טאָקע, אַז ציצית ברענגט צו "וזכרתם את כל מצות ה'" — דאָס מיינט דאָך אָבער בלויז אַז דער קיום המצוה ברענגט אַז אַן ענין "וראיתם אותו", און די רא' ברענגט צום "וזכרתם" און דער "וזכרתם" ברענגט צו "ועשיתם" — קיום פון אַלע מצות, אָבער זי אַליין איז נאָר איין מצוה. האָט דאָך דער ענין פון יצי"מ בעסער געדאַרפֿט שטיין ביי מצות ע"ז וואָס זי גופא איז "ככל המצות"²⁸ — ניט ביי ציצית?

דעריבער ברענגט רש"י דעם צווייטן פירוש, אַז די שייכות פון

(ג) די אמירת השירה איז לכאורה [ניט קיין ענין לעצמו, נאָר] אַ שבח והודי' אויף קריעת ים סוף, וואָס איז אַן עיקר אין יצי"מ [וואָרום ביי דאָן, אויך לאחר דעם אַרויסגיין פון מצרים, זיינען נאָך די אידן ניט פריי געווען פון (דעם פחד פאַר) די מצריים וועלכע האָבן זיי נאָכגעיאָגט, און ערשט ביי קרי"ס, ווען "לא נשאר בהם עד אחד"²⁹, איז מען פון זיי אויסגעלייזט געוואָרן לגמרי³⁰]. האָט דאָך רש"י געדאַרפֿט זאָגן "עד ש' נקרע הים"³¹ — וואָס איז דא נוגע "שאמרו שירה"?

(ד) ווען רש"י זאָל זאָגן בלויז "שאמרו שירה" (אַן די ווערטער "על הים") וואָלט מען אויך געוואוסט וועל־כע שירה ער מיינט³². צוליב וואָס דאָרף ער מוסיף זיין די ווערטער — "על הים"?

ה. איז דער ביאור בכ"ז: מיט זיין ברענגען די דריי ענינים הנ"ל "מיסודו של ר"מ הדרשן", איז רש"י אויסן צו מפרש זיין די שייכות צווישן דעם לעצטן פסוק פון דער פרשה "אני ה' אשר הוצאתי אתכם מארמ"צ גו'" מיט פרשת ציצית.

הו"ע הנתינת רשות (21) אכילת קרבן ה' פסח), הרי בזה נמשך הלילה ליום שלאחריו.

(21) בשלח יד, כח.

(22) ראה בארובה לקו"ש ח"ג ע' 878-9.

(23) ובפרט שממ"ש רש"י "שאמרו שירה על הים"

— אף שגם באם ה' כותב רק "שאמרו שירה" היו יודעים שכונתו לשירה זו, שהרי (א) זה בא בהמשך להמשיצאו ממצרים, (ב) ה"בן חמש (למקרא)" לא למד עדיין ע"ז שירה אחרת —

מוכת לכאורה שעיניק הענין הוא (לא אמירת השירה, כ"א) הגם דקיי"ס.

(24) כדלעיל הערה הקודמת.

(25) ראה גם ספרי כאן.

(26) ראה גם ב"מ סא, ב. ועד"ז הוא בספרי כאן.

(27) ראה לקו"ש ח"ב ע' 87 ואילך, שמצד קושיא כזו מביא רש"י בפ' אחרי ית, ב פירוש "ר' אומר", ע"ש בארובה. ולהעיר מפירוש"י שמיני יא, מה, קדושים יט, לו, אמור כב, לג, בהר כה, לח (וי"ל, שלכן מוסיף ש רש"י "אפילו הן כבדות עליכם"). ואכ"מ.

(28) רש"י פרשתנו טו, כב.

פדיתי אתכם שתקבלו עליכם גזרותי", כדלקמן.

ו. דער חידוש פון רש"י אין "למה נסמכה כו'" באשטייט אין דעם, וואס מצות ציצית גופא, איז "שקולה כנגד כל המצות", פונקט ווי ע"ז³⁰ און שבת³¹ (און ניט נאָר וואָס זי ברענגט צום קיום פון אַלע מצות).

און דערפאַר זאָגט רש"י "שנאמר ועשיתם את כל מצותי" — און ניט "שנאמר וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אותם" — ווייל אין יענעם פסוק שטייט אַז ציצית ברענגט דער-נאָך צו רא' וועלכע ברענגט צו זכירה און עשיית כל המצות; משא"כ "ועשיתם את כל מצותי" (ע"פ דרוש — פון ר"מ הדרשן) מיינט, אַז מיטן מקיים זיין "ועשו גו' ה'י' לכם ל- ציצית" איז "ועשיתם" — מען איז (כאילו ווי) מקיים — "את כל מצותי" ³². וע"ד וואָס עס שטייט פריי-

30) דנוסף לזה ש"העובד ע"ז כופר בהקב"ה" (רש"י חולין ה' סע"א) — והרי האמונה בהקב"ה היא היסוד לכל המצות, הנה ענין זאת ששייכת היא גם לכל המצות גיפא (ולא רק לאמונה, שהיא (רק) יסוד המצות), וכמ"ש רש"י (טו, כב) "מה ה' עובר... ומגלה פנים" (וראה בארוכה לק"ש שלח תשנ"ג).

31) שגם היא שייכת לא רק לאמונה במע"ב (יתרו כ, יא, תשא לא, יז, וראה רש"י חולין שם; והמחלל שבת כופר במע"שיו ומעיד שקר שלא שבת הקב"ה במעשה בראשית), אלא גם למצות עצמן. ועפ"ז מובן בפשטות מה שהוזקק רש"י לכתוב "וכן הוא אומר בעזרא כו' ו' ולא כמ"ש בפירושו על הש"ס (חולין שם).

32) ועי' פרש"י דועשיתם את כל מצותי מלמדנו דציצית שקולה כנגד כל המצות (שמוכרח הוא בפשוטו של מקרא, שהרי לא נאמרה כאן רא'י) — במילא מובן מש"נ עוה"פ ע"ד עשיית כל המצות (ראה

יצ"מ צו ציצית איז (ניט מצד דעם וואָס ציצית ברענגט צום קיום פון אַלע מצות, נאָר) מצד ציצית גופא — אַזוי ווי דער אויבערשטער האָט מבחין געווען במצרים בין טיפה של בכור כו' אַזוי איז ער עתיד להבחין וליפרע מן התולה קלא אילן בבגדו ואומר תכלת היא.

אבער אויך דער פירוש איז שווער: א) "אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים" מיינט יציאת מצרים גופא, ניט מכת בכורות וואָס האָט בלוזי געבראַכט צו יצ"מ³³? ב) "ונתנו גו' פתיל תכלת" איז בלוזי אין פרט פון פ' ציצית [און נאָך מער: ווי געזאָגט פריער (ס"ד) איז דאָס ניט קיין פרט אין מצות ציצית גופא (ווי, למשל, "על כנפי בגדיהם" וואָס ציצית מוז זיין דוקא "על כנפי בגדיהם"), נאָר ס'איז אַ ציווי נוסף]. איז דאָך שווער צו זאָגן, אַז דער גאַנצער ענין (פסוק) "אני ה' אלקיכם גו'" קומט בהמשך ושייכות נאָר צום ציווי פון תכלת.

— דעריבער מוז רש"י אַנקומען צום ערשטן פירוש, "ע"מ כן פדיתי אתכם שתקבלו עליכם גזרותי", אַז דאָ איז טאַקע נוגע דער ענין פון יצ"מ גופא און ס'איז שייך צו כללות מצות ציצית, כנ"ל.

אבער היות ווי ביידע פירושים זיי-נען ניט גלאַטיק — דערפאַר איז רש"י ממשיך ומוסיף "ומיסודו של ר' משה הדרשן העתקתי כו'", בכדי צו מאַכן גלאַטיקער זיין פירוש "ע"מ כן

29) וי"ל שמצד קושיא כזו אין רש"י מסתפק ב' בהר שם בהפירוש "והבחנתי כו'" ומוסיף גם "דבר אחר כו'". ובפ' קדושים יט, לו הפירוש אני הבחנתי כו' הוא רק פירוש שני.

און דעריבער שטייט „אני ה' אליכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים" — „ע"מ . . שתקבלו עליכם גזרותי" ביי מצות ציצית, ווייל זי איז ניט בלויז א מצוה כללית, נאָר זי (מיט אַלע אירע פרטים) איז אויך שייך צו (אַלע פרטים פון) יצי"מ.

ה. עפ"ז איז אויך פאַרשטאַנדיק וואָס אין זיין פ'י אויף „על כנפי בגדיהם", באַנגונגט זיך ניט רש"י מיט זאָגן „כנגד ואשא אתכם על כנפי נשרים", נאָר ער ברענגט אויך אַז „על ארבע כנפות" איז „כנגד ד' לשו" נות של גאולה" (הגם אַז אין אונזער פרשה שטייט כלל ניט אַז ציצית איז דוקא אויף אַ בגד של ארבע כנפות) — ווייל מיט אַט-דער הוספה ווייזט ער ווי די „כנפי בגדיהם" זיינען כנ"ג אַלע ענינים פון יצי"מ³⁵ — אַג" הויבנדיק פון „והוצאתי" ביז „ולקח" תי (אתכם לי לעם).

נאָר היות אַז אין אונזער פרשה שטייט דאָך ניט וויפּל כנפות עס דאַרפן זיין, קען דעריבער רש"י ניט אָנהויבן מיט „על ארבע כנפות כו'" — דעריבער ברענגט ער אַז „על כנפי

ער³³ ביי ע"ז „ולא תעשו את כל המצות האלה", אַז ע"ז גופא איז — „מצוה אחת שהיא ככל המצות".

ועפ"ז איז שוין ניט אַזוי שווער וואָס „ע"מ כן פדיתי אתכם שתקבלו עליכם גזרותי" שטייט ביי מצות צי-צית — ווייל מצות ציצית איז שקול כנגד (ועשיתם את) כל מצותי".

ז. ס'איז נאָך אָבער ניט מספיק: וויבאַלד אַז (כנ"ל) אויך ע"ז און שבת זיינען שקול כנגד כל המצות [ואדרבה: פון דעם וואָס תורה איז מסמיך פ' ציצית צו די פרשיות פון ע"ז און מקווש דערפאַר וואָס „אף היא (צי-צית) שקולה כנגד כל המצות" איז געדרונגען, אַז ביי ע"ז און (אפילו) שבת איז עס מער פשוט אַז זיי זיינען שקול כנגד כל המצות], היינט פאַר-וואָס שטייט „ע"מ כן פדיתי אתכם שתקבלו עליכם גזרותי" (מיינענדיק אַלע מצות) דוקא ביי ציצית?

דעריבער איז רש"י ממשיך, אַז אַלע פרטים פון מצות ציצית [„על כנפי בגדיהם"³⁴, „פתיל תכלת" און „שמונה חוטמים"], זיינען „כנגד" (אָדער „על שם") אַלע ענינים פון יצי"מ.

ראב"ע, ספורנו ועוד) ולא הוצרך רש"י לבארו — אף ששואל בכפל „אני ה"א" — עוד למה נאמר.

(33) טו, כב, פירש"י שם.
(34) ועפ"ז יומתק מ"ש רש"י „ולא בע" לת חמש" — אף שהדבר שנוי במחלוקת — כי (נוסף לזה שכ"ה בדרך הפשט — ראה לעיל הערה 11 בשה"ג) לדיעה זו מודגש יותר שגם הבגד מרמז ליצי"מ (מש"א"כ להדיעה שגם בעלת ה' כנפות חייבת בציצית — הרי פשוט הסברא נותנת שד' הלשונות של גאולה נרמזות בעיקר בה' ציצית (אף ש"ל שנרמזות בד' הכנפות שיש גם בבגד של ה' כנפות — ראה מקומות שנשמנו בהערה הנ"ל)).

(35) ולהעיר, שגם „ואשא אתכם על כנפי נשרים" כולל כמה ענינים: ביאת ישראל לרעמסס (טרם שיצאו ממצרים) בכדי לצאת משם (רש"י יתרו יט, ד ד"ה ואשא אתכם); נסיעת בני ישראל מרעמסס סכתה (רש"י בא יב, לו); „ויסע מלאך האלקים גו' ויבא בין מחנה מצרים גו'" (לאחר יצי"מ) (רש"י יתרו שם ד"ה על כנפי נשרים).

אלא שמ"מ הוזקק רש"י להוסיף „על ארבע כנפות . . כנגד ד' לשונות של גאור" לה" — כי גם „ויסע מלאך גו'" הי' קודם קרי"ס, משא"כ בד' לשונות של גאולה יש גם הפסוק „ולקחתי אתכם לי לעם" שהו"ע מ"ת (ראה יתרו יט, ה. וראה גם תבא כו, ט).

מכת בכורות ווי זי האָט זיך אויפֿ-
געטאָן למעלה ברקיע, לעת ערב.

שטעלט זיך אָבער די שאלה: וואו
געפינט מען, אָ אַ געוויסער ענין (אין
אַ מצוה וכיו"ב) זאל מרמז זיין אויף
אַן ענין ווי ער איז גגור געוואָרן
ברקיע?

דעריבער איז רש"י מעתיק פֿאַר
זיין פירוש די ווערטער "פתיל תכ-
לת": "פתיל" איז אָנגעבונדן אין דעם
כנף אויבן און הענגט אַראָפּ און
ווערט נמשך אונטן. און דערמיט ווייזט
דער "פתיל תכלת" ניט בלויז אויף
מכת בכורות ווי זי איז געווען דאָ
למטה, נאָר אויך ווי זי איז נמשך
געוואָרן פון אויבן — פון רקיע.

י. לאחר ווי רש"י זאָגט אָן דער
פתיל תכלת איז מרמז אויף מכת
בכורות אויך ווי זי איז גגור געוואָרן
ברקיע, איז ער ממשיך אָן די שמונה
חוטין זיינען כנגד שמונה ימים כו' :

כשם ווי בנוגע צו דער התחלה
פון יצי"מ, רעכנט מען ניט בלויז
ליל ט"ו ווען ס'איז געווען מכת בכור-
רות דאָ למטה (וואָס דאָן האָט פרעה
געזאָגט "קומו צאו מתוך עמי"), נאָר
מ'הייבט אָן פון דער התחלת ההתחלה
— פון יום י"ד לעת ערב, ווען ס'איז
גגור געוואָרן הגאולה (ובמילא) מכת
בכורות ברקיע;

אזוי איז אויך לאידך גיסא, בנוגע
דער שלימות פון יצי"מ — וואָס איז
געווען בעת קרי"ס ווען "לא נותר
בהם עד אחד", אָ מען רעכנט ניט
בלויז דעם גמר פון יצי"מ כשלעצמה,
נאָר די שלימות השלימות פון יצי"מ
— ווען דער פחד פֿאַר די מצרים ביי
די אידן איז בטל געוואָרן — ווען

בגדיהם" איז "כנגד ואשא אתכם על
כנפי נשרים". און לאחר ווי ער זאָגט
שוין אָן "על כנפי בגדיהם" איז פֿאַר-
בונדן מיט יצי"מ — איז ער מוסיף,
אַן דער מספר הכנפות איז כנגד ד'
לשונות של גאולה.

ט. עד"ז איז בנוגע צו "פתיל תכ-
לת", אָן מיט זיינע צוויי טעמים אויף
דער שייכות פון מכת בכורות צו
(פתיל) תכלת — "ע"ש שכול בכורות
תרגום של שכול תכלא" און "צבע
התכלת דומה לרקיע כו" — מיינט
ער אַרויסצוברענגען ווי אין ציצית
זיינען מרמז אַלע פרטים פון מכת
בכורות.

וואָרום — אין מכת בכורות (וועלכע
האָט מכריח געווען פרעה זאָגן "קומו
צאו" — די גאולה) זיינען דאָ צוויי
ענינים: (א) דער שייכול בכורות ווי
ער איז געווען דאָ למטה, וואָס דאָס
איז געווען (ווי רש"י איז ממשיך)
"ומכתם היתה בלילה", און (ב) ווי
דער ענין האָט זיך אויפֿגעטאָן למעלה
— ברקיע, וואָס דאָס איז געווען ב'-
זכות" דם פסח (ומילה), און דאָס
איז געווען בין הערבים, ווען אידן
האָבן גע'שחט'ן דעם פסח;

און דאָס זאָגט רש"י, אָן "פתיל)
תכלת" ווייזט אויף ביידע ענינים:
מצד דעם וואָס דער וואָרט "תכלת"
מיינט "שכול" — "תרגום של שכול
תכלא", ווייזט תכלת אויף שכול בכור-
רות ווי זי איז דאָ למטה, בלילה;
און מצד דעם "צבע התכלת" — וואָס
ער איז "דומה לרקיע המשחיר לעת
ערב", ווייזט ער אויף דעם ענין פון

אין מפרש פריער "פתיל תכלת" און דערנאך "ושמונה חוטין כו" — ווייל די התחלת העבודה אין סור מרע, און פון דעם קומט מען דערנאך צום קיום פון כללות מצות ציצית (— "שמונה חוטין"), וואס אין "שקולה כנגד כל המצות".

אעפ"כ, דערפון וואס בזמן הזה אין ניטא קיין תכלת⁴⁰, און אלע שמונה חוטין (אויך די וועלכע מצד עצמם זיינען שייך צו "תכלת") זיינען "לבן", אין א הוראה, אז דער עיקר עבודה⁴¹ אין אין דעם קו פון אהבה. ובפרט ע"פ פנימיות התורה — זאגט דאך רשב"י: "אנן בחביבותא תליא מיל-תא"⁴²,

און דאס ברענגט צו אלע דרגות (שמונה ימים) פון "יצאת מצרים", וואס "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"⁴³, ביז צו אמירת שירה — "ונודה לך שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו"⁴⁴, בקרוב ממש.

(משיחת ש"פ שלח תשכ"ה)

דער "לא נותר" אין נתגלה געווארן צו אידן — וואס דאס אין געווען בעת "ורא ישראל את מצרים מת על שפת הים", וואס האט זיי אזוי דערנומען ביז צום זאגן שירה⁴⁵.

און דאס אין דער פירוש פון די "שמונה ימים ששהו ישראל משיצאו ממצרים עד שאמרו שירה", וואס זיי זיינען כולל דעם גאנצן משך הזמן פון יצי"מ: פון דעם סאמע אנהויב פון יצי"מ, ווי דאס אין נאך געווען "ברקיע", איידער ס'איז געקומען למ"טה, ביז צום סאמע סוף פון יצי"מ, ווען אויך אידן האבן געפילט און געזען אז זיי זיינען נגאל געווארן פון מצרים אינגאנצן.

יא. פון די "ענינים מופלאים" ורמזים וואס אין דעם פרש"י:

צווישן די חילוקים פון די חוטי "תכלת" שבציצית מיט די חוטי "לבן" אין יצי"מ, אז חוטי תכלת זיינען מרמז אויף די עבודה פון יראה, "סור מ"רע"⁴⁶, און חוטי לבן — אויף אהבה, "ועשה טוב".

און דאס אין אויך דער טעם (ב') פנימיות הענינים) פון דעם וואס רש"י

(37) ומ"מ כותב רש"י גם "על הים" (ראה לעיל הערה 23) — כי זהו הגמר דיצי"מ, אלא שמוסיף שהי' עד שגם יש ראל ידעו והרגישו הגמר דיצי"מ, עד באופן "שאמרו שירה", ככפנים.

(38) ראה לקו"ת פרשתנו מד, א. קרח נג, ג ואילך.

(39) וזה מתאים גם עם פרש"י "פתיל תכלת ע"ש שכול בכורות" — שבירת ה' תוקף (בכור) דקליפה.

(40) פנ"ח שער הציצית פ"ה, לקו"ת פרשתנו מה, ד.

(41) להעיר ממרו"ל: לית פולחנא כפול-חנא דרחימותא (וח"ג רסו, א). וראה קונטרס העבודה פ"ג, ס' הערכים — חב"ד ח"א ע' רצו ואילך ובהנסמן שם.

(42) אד"ר קרוב לתחלתו — זח"ג קבח, א. וראה שיחת ש"פ נשא תשל"א.

(43) מיכה ז, טו.

(44) פסחים קטז, ב — כגירסת הרי"ף, רא"ש זכר, וראה תוס' שם (ממכילתא) דיוק הל' "שיר חדש" — ל' זכר.

קרח

האָט ער געהאַט אין זינען, אַז ווען משה וועט אים ענטפערן אַז זיי זיינען פטור, וועט ער קענען טענה'ן: כּשם ווי טלית שכולה תכלת דאַרף צו ציצית ניט אַנקומען און בית מלא ספרים דאַרף צו מזוזה ניט אַנקומען — מצד דעם וואָס אין טלית גופא איז פאַראַן תכלת און דער בית פאַר-מאָגט שוין אין זיך פרשיות של מזוזה, אַזוי איז אויך, וויבאַלד אַז „כל העדה כולם קדושים“, דאַרפן זיי ניט אַנקומען צו קדושת אהרן, און במילא „מדוע תנשאו על קהל ה'“.

ס'איז אָבער ניט מובן: וויבאַלד אַז אין ביידע ענינים — „טלית שכולה תכלת כו'“ און „בית מלא ספרים

א. עס שטייט אין מדרש, אַז קרח האָט זיין מחלוקת אָנגעהויבן מיט דער שאלה צו משה'ן „טלית שכולה תכלת מהו שתהא פטורה מן הציצית“, און ווען משה האָט אים געענטפערט „חייבת בציצית“ האָט קרח גע'טענה'ט: „טלית שכולה תכלת אין פוטרת את עצמה, ד' חוטין פוטרות אותה (בתמי)“.

דערנאָך האָט ער ווייטער געפרעגט: „בית מלא ספרים מהו שיהא פטור מן המזוזה“. און אויף משה'ס ענטפער „חייב במזוזה“, האָט קרח געזאָגט: „כל התורה כולה רע"ה: פרשיות אינה פוטרת את הבית, פרשה אחת: שב' מזוזה פוטרת את הבית (בתמי)“.

און ער האָט מסיים געווען: „דברים אלו לא נצטוית עליהן ומלבך אתה בודאן“.

זיינען מבאר מפרשים, אַז קרח האָט געהאַלטן פאַר אַ דבר פשוט ביותר אַז טלית שכולה תכלת פטורה מן הציצית און בית מלא ספרים איז פטור ממזוזה, ביז ער האָט געמיינט אַז אויך משה וועט אַזוי זאָגן. און ביים פרעגן די צוויי שאלות הנ"ל

(5) וגם: הרי טענתו היא, לכאורה, רק על החוט של תכלת, ומהו אומרו „שתהא פטורה מן הציצית“ (וכמו שהקשה בד"ה ויקח קרח תרס"ו ותש"ג)?

ברא"ם (וכ"ה בגו"א) כאן, שכוונת קרח היתה להחוט של תכלת [ועפ"ז, הפירוש ד"ד חוטין פוטרין אותה] הוא „בכל ציצית חוט א'“ (כמ"ש במ"כ למד"ר שם. ולהעיר, שישנה גירסא במדורש (זית רענן לילקו"ש שם. וכן הובא בבחי' וש"ך) „חוט א' של תכלת פוטרת אותה“).

אבל (א) מהלשון „שתהא פטורה מן הציצית“ (וגם מתשובת משה „חייבת בציצית“) משמע שקרח טען שתהא פטורה מן הציצית לגמרי [ופי' „ד' חוטין כו'“] הוא ד' חוטין שבציצית אחת — ראה מחנות לט, ריש ע"ב. או"ח רס"א]. (ב) במדרש שם: „מה כתיב למעלה מן הענין ועשו להם ציצית“ — ואינו מזכיר „ונתנו גו' פתיל תכלת“ (ואינו מרמזו אפילו ב"גו'"). (ג) בירושלמי פ' חלק ה"א: „חייבת בציצית דכתיב (תצא כו, יב) גדילים תעשה לך וגו'“ — והרי בתצא שם לא נזכר „פתיל תכלת“.

(1) במדב"ר פ"ח, ג. תנחומא פרשתנו ב. ילקו"ש ריש פרשתנו. — בירוש' סנהדרין (פ"י, ה"א) בכמה שינוים ובהוספת שאלה: בהרת כגרים כו', וראה ד"ה ויקח קורח תרכ"ט.

(2) כ"ה במד"ר וילקו"ש שם. ובעץ יוסף לתנחומא שם, שכצ"ל גם בתנחומא.

(3) כ"ה הגירסא במד"ר שם (אבל בתנ"חומא וילקו"ש: שתי פרשיות). ונתבאר בסד"ה ויקח קרח תרכ"ט.

(4) גו"א לפרש"י עה"ת כאן. וראה גם בבחי' וש"ך עה"ת כאן.